

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

16. årgang, nr. 1

Sommer 2005

SKOVSEKONE VED GAMMEL STRAND – TEGNET AF BENTE LYSSAHL – SE OGSÅ BLADETS BAGSIDE

Indhold:

Et indonesisk projekt	side 3
Hvad brune laser kan fortælle om middelalderens stofproduktion	side 9
Der kom en e-post fra Canada	side 13
Skræddermester Axel Andersen fra Amager	side 14
Vævning i Vendsyssel – Redskaber mm.	side 17
Væversker i Saltum og Ingstrup sogne gennem 100 år	side 21
Rundvisning på væveriet Svanevej 24	side 22
Bøger mv.	side 23
Jomfru Fanny 200 år	side 28
Modehjulet drejer	side 30
CIETA	side 32
Nøjsomhedskultur	side 35
Arrangements- og udstillingskalender	side 36
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 39

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55
Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Gærdet 12, 3460 Birkerød, telefon 45 81 15 97
Kasserer: Bent Bille, Langgade 44, Flemløse, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65
Giro nummer: 143-0130

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2005/2006 er prisen pr. år 200 kr.
Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.
Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

Tidsskriftet **TENEN**

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,
ePost silke-annet@detail.dk • Lis Slottved, telefon 74 63 03 50,
ePost slottved@privat.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,
ePost vofl3450@spymac.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 04.09.2005.

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.

Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

– fx. med ePost – ellers meget gerne maskinskrevet med brevpost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 50 kr.

Flytning meddeles til kassereren, som fører medlemslisten – oplys dit medlemsnummer.

Internet: <http://tenen-dk.spymac.net> eller <http://tenen.does.it>

ET INDONESISK PROJEKT

I skolernes efterårsferie var et af Hørvævmuseets arrangementer en salgsudstilling med indonesiske ikatvævninger. Ideen og kontakten havde vi fået af museets gode ven, den indonesiskfødte Betty Nyberg fra Odense. Varerne var smukke og specielle, og de vakte en hel del interesse. Ordet ikat er indonesisk og betyder at afdække ved at binde tråde om hinanden. Når vi i det daglige taler om ikat, forestiller vi os at det er en væveteknik; men ikatvævning er altså vævning med ikatfarvet garn. Vi bemærker os, at vi med den aktuelle udstilling beskæftiger os med det land, der har bragt teknikken til os. Udstilleren, Bärbel Wallner fra Augsburg, gav mig lov til at skrive om baggrunden for det interessante projekt, der har ført til udstillingen. Bärbel Wallner har ved ophold på øen Flores noteret sig at en kultur var ved at gå til grunde. Derfor stiftede

hun kort efter årtusindskiftet en forening der hedder "Für Frauen in Flores e.V." Den skal hjælpe folk på fode igen. Bärbel Wallner gav mig forskelligt materiale om projektet, og denne artikel er hovedsagelig bygget på dette materiale.

Kvindegruppen "Bliran Sina", Flores, Indonesien

Bärbel Wallner havde fået kontakt med en nydannet kvindegruppe. For egen regning købte hun ikatvævninger af kvinderne og solgte dem til venner og bekendte. Dernæst opbyggede hun kontakter til museer, som kunne aftage varerne. Hensigten var at skaffe mødrene en ekstraindtægt og derudover at gøre det muligt for pigerne at komme i skole, derfor må der ikke blive afbrydelser i indtægterne.

Det eneste kvinderne før vævede i ikat, var saronger. Dem er der

Annlise og jeg måtte købe os et par bordduge så at vi havde noget at se på når tingene var forsvundet fra Hørvævmuseet igen.

De udstillede vævninger var ganske forskelligartede. Her ses et udsnit af mangfoldigheden.

ikke afsætning på i Europa, så derfor fremstiller kvinderne nu også andre ting i den gamle væveteknik: pudebetræk, tasker, dækkeservietter, bordløbere, duge, sengetæpper, sjaler osv. Samfundsudviklingen har været hård ved traditionerne, og derfor er det nødvendigt at genopbygge kvindernes miljøbevidsthed og traditionsbevidsthed. En anden kvindegruppe som Bärbel Wallner fortæller om, hjælper befolkningen på en ganske lille vulkanø, 6 timers sejlads fra nærmeste land, med at skaffe penge til cisterner som kan opsamle det yderst sparsomme regnvand. Befolkningen har næppe vand nok til bare at slukke tørsten, endsize til nødvendig hygiejne – men det er en anden historie.

Ikatfarvningen

Der er tre arter af ikatvævning: kædeikat, skudikat og dobbeltikat.

Ved kædeikat, den mest udbredte af arterne, bliver mønstret anbragt af kadedetrådene. Det foregår ved at man afbinder trådene med bast eller kokosfibre. Ved skudikat sker dette på skudtrådene, og ved dobbeltikat bliver både kæde- og skudtråde afbundet og farvet. Denne, den højeste kunst, men også de andre arter kræver en ufattelig præcision af kvinderne når de afbinder og derefter farver garnerne. Man opnår klarhed i mønstrene ved at benytte nogle specielle afbindingsknuder som forhindrer at farverne løber ind under knuderne. Der findes ingen optegnelser. Kundskaerne bliver givet videre fra mor til datter.

Farveprocessen gentages mange gange for at farverne bliver kraftige. Særlig vigtigt er det ved indigofarvning, for kun en dybblå farve gør det vævede stof værdifuldt. Således kan det vare i årevis før et

stykke stof til en mand i hans personlige mønster er gjort færdigt.

Samtlige anvendte farver er fremstillet af naturstoffer. Hovedfarven, blå, udvindes af bladene fra indigoplanten. Bladene, som kun vokser i regntiden, bliver afribbet og blandet med kalk fra koralrevet og vand. Efter 14 dages gæring bliver suppen hældt gennem aske. Først da giver de grønne blade en blå farve som kan bruges til indfarvning. For at få en dybblå farve må processen gentages mange gange, hver gang med ny farve, idet kypen ikke kan holde sig i det tropiske klima. Indfarvningen kan derfor tage op til fire uger.

Til bryllupssarongerne sker processen efter de gamle rituelle "Agat"-regler. Det kan strække sig over flere år. Hertil bruger man håndspunden bomuld.

Gule, røde og grønne farver fås af rødder, træers ved, vilde bønner og andre planter. Blandinger giver

de vidunderlige farver, som vi så på udstillingen.

Garnet

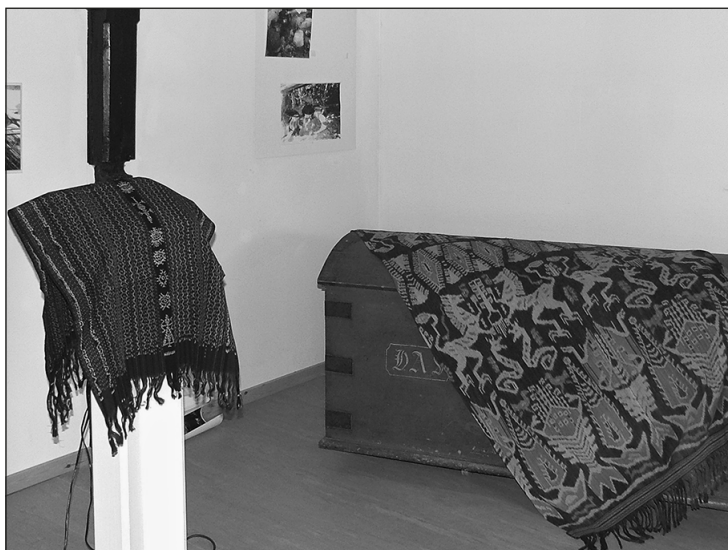
Man havde tidligere bestemte ritualer ved fremstilling af garnerne. Bomulden måtte tidligere kun plantes og høstes ved bestemte sol- og månestillinger, så at man kunne stemme guddommene nådige og kunne vise anerne den tilbørlige ære. Kvinderne måtte tidligere ikke arbejde med såning og høst under menstruationen – legemsvæsker ansås for urene. Der var også specielle ritualer ved spinding og vævning.

Vævningen

Vævning er kvindearbejde og var tidligere en rituel handling. Den spillede en betydelig rolle i landsbyens sociale og kulturelle liv.

Sarongen spiller endnu i vore dage en stor rolle som bryllupsgave

Mønstrene er spændende, og så selv om man ikke forstår symbolikken.

og familieskat – og også ved ceremonier. Også i vore dage er det almindeligt at en kvinde arbejder 7 – 8 år på en sarong. På Sumatra, hos minangkabauerne, et af de sidste matriarkater i verden, finder vi endnu i dag kunsten at væve silkeikat, ligeledes i dele af Sulawesi (tidligere Celebes). Disse tøjler er af ubegribelig skønhed og bliver først og fremmest brugt som bryllupssjaler.

Bärbel Wallner nævner de enestående ikatsaronger på Midtflores. De består af to dele til hovedet (kepala), skilt fra den midterste del der oftest har et rude- eller blomstermønster. Måden som sarongen bæres på viser den aktuelle anledning (glæde eller sorg).

Mønstrene

Mønstrene havde oprindelig stor symbolværdi. De kunne for eksempel beskytte mod onde ånder og mod sygdom. I den matricentriske kultur gjaldt kvinden som bindeled mellem de kvindelige guddomme, anerne og menneskene. Estimeringen af kvinden viste sig i sarongernes mønstre. Således blev hun fremstillet som den, der skaber liv i form af trekanter, tegn på det kvindelige, vulva. Ring- og spiral-mønstre symboliserer skaberkraften og forbundetheden med liv og skæbne. Også fødestillingen kunne genfindes i kvindesarongernes mønstre, endnu i dag ses den i abstrakt form i området Midtflores.

Ikat kræver omhu ved planlægningen. Hver tråd i trend og islæt har sin bestemte plads i dugen for at mønstret kommer til at passe.

Historien

Forskellighed i bebyggelses- og handelshistorie bragte menneskene på øerne i berøring med forskellige teknikker i tekstilfremstilling og mønstring. Af disse møder udviklede ikatningen sig i tidens løb. I afsides egne holdt beboerne i lang tid fast ved fletning af bastgarn. De gamle væveredskaber med lændegjort og åg anvendes stadig med ganske små ændringer. Det er forbavsende hvor forskellige materialer man kan forarbejde på den måde.

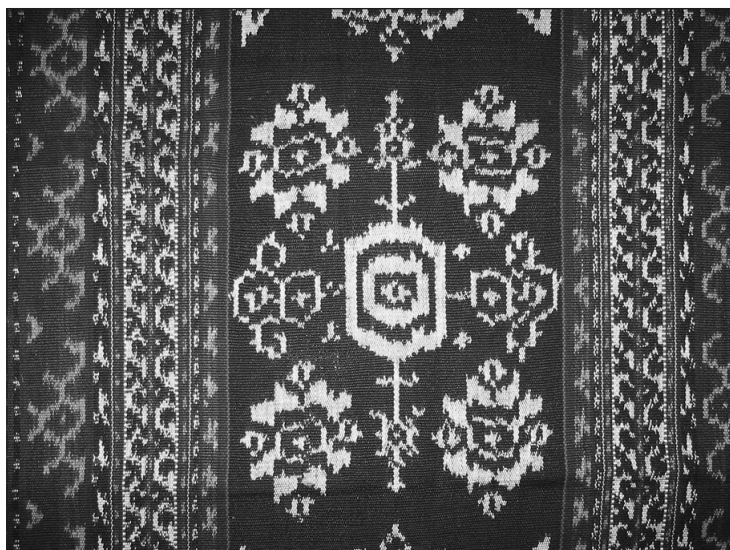
Beboerne på Østflores var søfærere. På den måde kom det til intensiv kontakt med Kina. På et enkelt sted, Watublapi i Østflores, væver man stadigvæk slanger som symbol på lykke ligesom i Kina.

Som nævnt i indledningen er adskillige af de gamle sædvaner gået tabt. De tider er forbi, hvor man som medlem af en lavere klasse risikerede dødsstraf, hvis man

misbrugte de fyrstelige Rava-mønstre. Ritualerne ved såning, spinning og vævning forsvinder, når man kan købe maskinspunden bomuld. De let tilgængelige anilinfarver truer med at udkonkurrere naturfarverne – med det resultat at naturfarvernes intensitet, udtrykskraft og skønhed går tabt. I den sammenhæng må man heller ikke glemme den miljøbelastning, der opstår af reststofferne fra de kemiske farver. Rensningsanlæg findes ikke, så resterne må hældes ud i et hjørne af hytten. De første sundhedsskader ses allerede hos kvinderne som ætsninger og væggttab. Om de hyppige misdannelser hos nyfødte har noget med forureningen at gøre, er ikke opklaret endnu.

Ud over industrialismen har først og fremmest tre faktorer bevirket at traditionerne går i opløsning: kolonitiden, religionen og turismen. Koloniherrernes skikke og værdier overtages af befolkningen. Religionen præger mønstervalget;

Nærbilledet viser hvor organisk mønstret udvikler sig i kraft af de små variationer i trådene. Man bliver helt distraheret under måltiderne fordi man må følge udviklingen fra mønsterrapport til mønsterrapport.

hinduismen i mindre omfang, idet den havde blandet sig med de oprindelige naturreligioner. Islam, som fik en lynhurtig udbredelse, ændrede de mønstre der oprindeligt var viet de kvindelige guddomme, til symboler på mandlig magt, og kristendommen som er fremherskende på Flores, fik med sin kropsfornægtende indstilling hurtigt erstattet de kvindelige legemsymboler med de kristne symboler. Turismen gør det med sin efterspørgsel naturligt at gå over til massefremstilling.

Kan traditionen overleve?

Initiativer som Bliran Sinas kan vel i nogen grad holde håndværket

og kendskabet til de gamle forestillinger i live; men tråden er tynd. Et andet væsentligt fænomen gør håbet stærkere: Trods alle forandringerne ikatter man endnu i de fleste slægter de gamle mønstre.

Bent Bille

Litteratur:

- Brigitte Khan Majlis: *Indonesische Textilien – Wege zu Göttern und Ahnen*. Köln, Wienand, 1984. Ethnologica NF bind 10.
- *Von der göttlichen Löwin zum Wahrzeichen männlicher Macht*. Carola Meier-Seethaler, Kreuz-Verlag.

Bärbel Wallners adresse:

- Bärbel Wallner,
Anton-Günther-Straße 27,
D 86199 Augsburg
ikat-wallner@t-online.de

Min storesøster Karen Finch var ferm til syning. Mine fire ældre brødre havde en anden form for reparation i 1930'erne.

Vedlagte prøve viste jeg til min niece ved hendes fars (min brors) begravelse sidste år. Han lavede lignende reparationer - og de var hurtige med forhåndenværende materialer i en travl høsttid - og så holdt de længe nok.

Grethe May, Rødning

Hvad brune laser kan fortælle om middelalderens stofproduktion

I september 2004 afleverede jeg speciale i Middelalderarkæologi med titlen: *Stofproduktion i Nordeuropa 1100-1500 – en analyse af tekstiltfund fra Lödöse og Lübeck samt en diskussion af forholdet mellem tekstiler, vævetyper og produktionsformer. Nedenstående er et kort resume af specialet.*

Arkæologiske tekstiler fra to middelalderbyer i Nordeuropa blev behandlet i specialet. Tekstilerne er nu efter mange år i jorden blot mindre stykker stof med en brunlig farve. Tekstilerne jeg har arbejdet med, er alle vævet af uld. De har sandsynligvis været til beklædning, men er efter brug blevet genanvendt som klude og "toiletpapir" og er derfor havnet i byernes affaldsdynger. I tæt samarbejde med en håndvæver har jeg fundet frem til, hvordan man kan se hvilken type væv, et stof er vævet på. Ud fra forskellige former for undersøgelse har jeg inddelt tekstilerne i en række typer. Derefter har jeg bestemt, hvilken væv en stoftype er vævet på, og til sidst har jeg bestemt, under hvilke forhold stoffet er fremstillet. Undersøgelsen viste således, at størstedelen af tekstilerne fra den internationale handelsby Lübeck er vævet på en trampevæv, mens tekstilerne fra den svenske havneby Lödöse både er vævet på trampevæv, men også vævet på vægtvæv. Mens tekstiler fra Lübeck er vævet som masseproducerede stoffer, er tekstilerne fra Lödöse sandsynligvis vævet som enkelte

stykker af den lokale væver eller importeret fra bl.a. Lübeck.

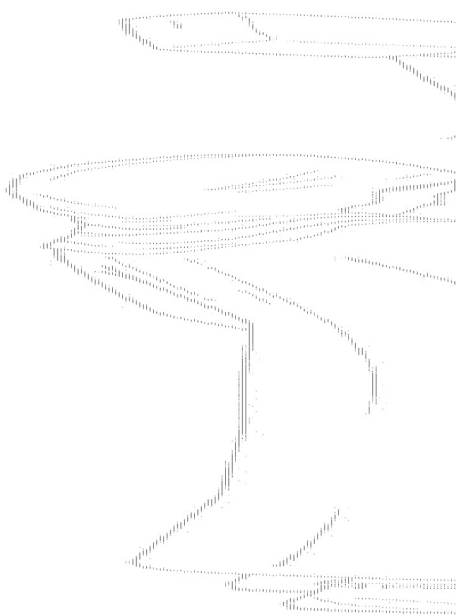

Eksempel på et typisk tekstil fra Lübeck. Fragment nr. HL2 432:2. Foto KVP.

Tekstilproduktion i middelalderen

Middelalderen er tekstilhistorisk set en meget spændende periode i Nordeuropa. Gennem en række skriftlige og billedlige kilder samt arkæologiske fund får vi i dag et lille indblik i, hvilke stoffer middelalderens mennesker kunne klæde sig i, og hvordan stofferne var fremstillet. Netop i den middelalderlige periode fra 1000-tallet og frem til reformationen i 1500-tallet sker en stor udvikling indenfor tekstilproduktionen.

I middelalderen har man anvendt to typer af væve i produktionen af beklædningsstof. Den ene type er den, vi også anvender i dag med vandret trend og skafter, der

Rekonstruktionstegning af en vægtvæv fra York. Efter: Walton Rogers 1997, fig. 812.

styres med tramper. Den anden type væv er vægtvæven, som har en lodret hængende trend, der er strakt ved hjælp af vægte forneden. Disse to væve efterlader forskellige spor i tekstilerne. Det er disse spor, jeg har fundet frem til og undersøgt.

Omkring 1100-tallet startede en lang række nordfranske, hollandske og engelske byer en masseproduktion af en bestemt type stof, det såkaldte klæde. Væverne var organiserede i gilder og laug, mens fremstillingsprocessen var opdelt på specialiserede personer, så ulden blev kæmmet et sted, spundet et andet, trenden blev skåret et tredje sted osv. Det samme gælder alle led med vævning, valkning, opbørstning af luven, overskæring af

luven og farvning. Hele fremstillingen blev styret af købmænd, som havde pengene til råmaterialer og arbejds lønninger. Klædet produceredes som en handelsvare og blev solgt i hele Europa. Endnu den dag i dag har mange tyske rådhus stadig en bygning, som kaldes klædehallen. Trampevæven er tæt forbundet med klædeproduktionen og er kommet til Nordeuropa i den tidlige middelalder. Hvornår trampevæven er kommet til Skandinavien, er til gengæld endnu usikkert. Her har stoffremstillingen sandsynligvis været udført af lokale vævere, der på bestilling har vævet et enkelt stykke ad gangen. Det er også muligt, at en overskudsproduktion fra husholdningen er blevet solgt på markedet.

Tekstilerne afspejler samfundet

De tekstiler, som er behandlet i specialet, er fra Lödöse i Sverige og fra Lübeck i Tyskland. Lödöse er Göteborgs middelalderlige forgænger og var i middelalderen Sveriges eneste havneby mod vest. Byen ligger et stykke op ad Göta-elfven og

*Eksempel på et typisk tekstil fra Lödöse.
Fragment nr. C274.*

Foto KVP

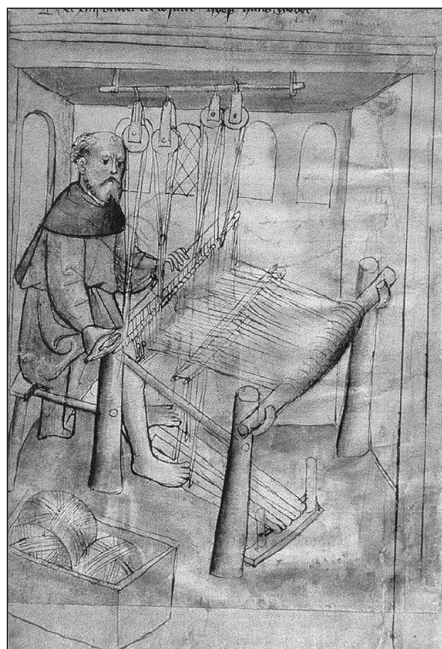
var mod syd og nord omkranset af henholdsvis danskerne og nordmændene. Derfor var Lödöse en vigtig by både for handlen og for kongemagten. Tekstilerne fra Lödöse er fra perioden 1100-1350. Tekstilerne fra Lübeck er derimod overvejende fra 1400-tallet. Lübeck var gennem det meste af middelalderen en af de vigtigste handelsbyer i Nordeuropa. En meget stor del af det masseproducerede klæde blev distribueret til hele Baltikum og Norden via Lübeck. Lübeck var hovedstad i det såkaldte Hansa-imperium. Tekstilerne fra Lübeck afspejler altså overvejende masseproducerede stoffer vævet på trampevæv. Tekstilerne fra Lödöse afspejler derimod både stoffer vævet på vægtvæv og på trampevæv som enkelte stykker og importeret masseproduceret stof.

Brune laser kan indeholde mange oplysninger

Umiddelbart giver de brune laser ikke nogen forestilling om det oprindelig udseende eller anvendelse, men gennem forskellige undersøgelser kan en del oplysninger trækkes frem. I én undersøgelse har jeg noteret oplysninger om garn, binding og antallet af tråde på 1 cm. Ved garnet har jeg noteret, hvilken vej garnet er spundet, hvor hårdt det er spundet og hvor tykt garnet er. Næsten alle garner i middelalderstoffer er af en-trådet garn. I trenden er garnet spundet i venstre retning, også kaldet z-sno-ning, mens garnet i islætten er spundet modsat i s-sno-ning. Bindingerne, som forekommer, er to-skaft også kaldet lærredsbinding,

2/1 kiper og 2/2 kiper. Antallet af tråde/cm varierer meget, men ofte er der flere tråde i trenden end i islætten.

I en anden undersøgelse har jeg noteret, hvordan tekstilets overflade ser ud, hvordan garnet ser ud og hvordan trådene og trådsystemerne ser ud. Det er i denne sidste undersøgelse, jeg har observeret en række elementer, som jeg mener stammer fra enten trampevæven eller vægtvæven. Det er også denne del af undersøgelsen, jeg har diskuteret meget med håndvæver Lena Hammarlund. Hun har gennem en del år arbejdet med arkæologiske tekstiler baseret på praktiske prøvevævninger på både trampevæv og vægtvæv. Lena Hammarlund ar-

Middelalderlig væver ved trampevæven. Fra et engelsk håndskrift. Efter: Cardon 1999, fig. 195.

bejder fortsat med prøvevævnin-
gerne og undersøger om de elemen-
ter jeg har observeret i tekstilerne
kan skyldes andre forhold end væ-
vetypen. Derfor skal min fortolk-
ning af elementerne også ses som
et foreløbigt forslag til, hvordan
visse elementer i tekstilerne kan
tolkes i forhold til trampevæv og
vægtvæv.

Resultaterne af arbejdet har
vist, at arkæologiske tekstiler inde-
holder mange oplysninger om frem-
stillingsmetode og vævetype, men
der er vigtigt, at flere undersøgel-
ser foretages, før der kan siges no-
get sikkert om forholdet mellem
tekstil, vævetype og produktions-
form. Jeg forventer i løbet af 2005
at publicere specialet i samarbejde
med Middelalderarkæologisk Ny-
hedsbrev.

Kathrine Vestergård Pedersen

Litteratur:

- Cardon, Dominique: *La Draperie au Moyen Âge*. Paris 1999.
- Ekre, Rune, Carl Hylander, Rolf Sundberg: *Lödösefynd ting från en medeltidsstad*. Uddevalla 1994.
- Graßmann, Antjekathrin: *Lübeckische Geschichte*. 3. Aufl. Lübeck 1997.
- Grenander Nyberg, Gertrud: *Lanthemmens vävstolar Studier av äldre redskap för husbehovsvävning* (Nordiska museets Handlingar 84). Stockholm 1974.

- Hoffmann, Marta: *The warp-weighted loom Studies in the History and Technology of an ancient Imple-ment* (Studia Norvegica No. 14). Oslo 1964.
- Hammarlund, Lena: Tekstilenes fjerde dimensjon – håndverkerens kunnskap og redskap. *Spor* 1997:2, 1997, s. 26-29.
- --: *Textiliernas fjärde dimension, Hantverkarens kunskap och redskap, En studie av romerska to-skafsvävar från Mons Claudianus*. (Rapport från HSFR projekt) Borås 1998.
- Jeffery, Sonia & Jan Johansson: Textilier som arkeologiskt arv. *Populär Arkeologi* 22:2, 2004, s. 3-7.
- Kjellberg, Sven: *Ull och ylle Bidrag till den svenska yllmanufakturens historia*. Lund 1943.
- Munro, John: Medieval woollens: Textiles, Textile technology and industrial organisation, c. 800-1500 *The Cambridge History of Western Textiles I* (ed. David Jenkins). Cambridge 2003a, s. 181-227.
- --: Medieval woollens: The western European woollen industries and their struggles for international markets, c. 1000-1500. *The Cambridge History of Western Textiles I* (ed. David Jenkins) Cambridge 2003b, s. 228-324.
- Walton Rogers, Penelope: *Textile Production at 16-22 Coppergate*. (The Archaeology of York, vol. 17/11: The Small Finds) York 1997.
- Tidow, Klaus: Die spätmittelalterlichen und frühneuzeitlichen Wollgewebe und andere Textilfunde aus Lübeck. *Lübecker Schriften zur Archäologie und Kulturgeschichte* bd. 22, 1992, s. 237-271.

Der kom en e-post fra Canada ...

Min datter i Saskatoon var bedre underrettet end jeg, så hun kunne meddele følgende: *Den 11. juni er der verdens strikkedag i Kongens Have. Der strikkes også i USA, New Zealand og ...*

Det er vistnok andet år, der er en verdens strikkedag, og flere lande er kommet med. Det er en sjov idé, hvis den kan brede sig, så der virkelig kommer fokus på de kvindelige sysler.

Jeg besluttede mig for at undersøge sagen, og i strålende sol fandt jeg ved 13-tiden et par grupper strikkende mennesker siddende på tæpper i Kongens Have. Der var både nybegyndere og garvede udøvere, og den ene gruppe var ganske internationalt sammensat. Et par af disse kvinder boede i Danmark pga. deres mænds arbejde. De udenlandske kvinder brugte opfordringen til at være sammen med danskere og andre udlændinge, der havde samme interesse som de selv.

På mit spørgsmål om hvem, der havde taget initiativet, blev der henvist til *Nanna*. Det var en dejlig overraskelse, at en ganske ung pi-

ge, der studerer på Landbohøjskolen, var initiativtageren.

Hun fortalte følgende: Tja hvordan startede det? For 1½ års tid siden begyndte jeg at strikke, og så tror jeg bare ikke, jeg er stoppet siden. Sidste forår lærte jeg lidt HTML-kode, og synes det var sjovt at lave en strikkeside på computeren – hvilket jeg så gjorde. Jeg har forsøgt at samle nogle af de oplysninger, jeg selv manglede i starten, samtidig med at det er min "strikke-log" – altså min strikkedagbog.

Nanna har også startet sin egen netbutik med spændende garner. Hendes hjemmeside findes på www.123striik.dk

Vibeke Lilbæk

Gartnere fra Store Magleby og Tømmerup sælger grøntsager på Amager Torv 1927, fotograf: Axel Andersen.

Skræddermester Axel Andersen fra Amager

"Fra en svunden tid" var årets tema for Plantefarvernes store sommermarked i juni på Gammelgård i Herlev.

Der var som hvert år en mængde forskellige spændende husflidsprodukter til salg, og i et hjørne blev jeg fanget af dette stemningsfulde gamle foto fra 1927.

Ejeren Else Sand var lige i nærheden og fortalte levende om sin far Axel Andersen, som havde været ivrig fotograf og havde dyrket fotografering hele livet. Elses fars onkel dyrkede grøntsager i Tømmerup på Amager, og måske ses nogen af familien på dette foto.

*

Siden Christian IV og hans far Frederik II fik overtalt hollandske gartnere til at flytte til Amager, har det været almindeligt, at de har solgt deres grøntsager i København.

Hvert torv i byen havde sine varer, og mange handlende bar dragter, der tilkendegav, om sælgeren kom fra Skovshoved, Amager eller Valby. Ved de to ugentlige markedsdage fyldtes torvet med bønder, borgere og tjenestefolk.

Vi kan stadig have den fornøjelse at se de fine gamle Amagerdragter blive luftet ved passende lejligheder på Amager.

Mormor Ane Marie Simonsen ca. år 1900.

Hvert 25. år fejres indvandringen til Danmark. De gamle dragter findes frem, medlemmer af familierne, som kan passe dragterne, får dem på og går med i optoget til kirken.

*

Axel Andersen er født 12/4 1903 på det daværende Frederiks Hospital i Bredgade, i dag Kunstindustrimuseet.

Hans mor, Olga Oline Kirstine Simonsen, født i 1883 i Korsgade og mormor Ane Marie Simonsen, født i 1862 i Ganløse, var syersker. De boede i "Schelenborg" på Kastrupvej. De havde systue/mødrehjælp og ansatte svenske gravide piger. Han blev tit sendt ud med varer og

gik gerne langt for at spare sporvognen. Han fik 2 kr. pr. uge for dette job – de blev sat i banken til dækning af konfirmationsudgifterne, og i konfirmationssangen nævnes han bl.a. som skrædderdreng. Fra sin mor og mormor fik han interessen for sytøjet.

Fra 1926-40 arbejdede hans mor hos Rasmus Ravn & Co og tjente 72 øre i timen i de første år. Det var i øvrigt ikke tilladt at være i fagforening i det firma.

Axel Andersen blev uddannet herreskrædder hos en jødisk skrædder på Østerbro og fik borgerbrev i København 11. december 1924. Senere blev han også uddannet som dameskrædder.

Han tegnede sine egne modeller og startede egen virksomhed fra hjemmet på Snesevevej 37 i Kastrup. Hans kone var uddannet på

Axel Andersens forældre ca. år 1915.

Side i Axel Andersens pas ca. år 1925.

kontor og gik til hånd med både sytøj og kontorarbejde.

Døtrene blev sendt ud med varer fra de var 10 år gamle, det var

en sund måde at lære byen at kende.

Axel Andersens mor Olga Oline Kirstine Simonsens erindring om sit barske liv er på Nationalmuseet, som indsamlede ældre folks erindringer i 1953. Hun døde få måneder efter.

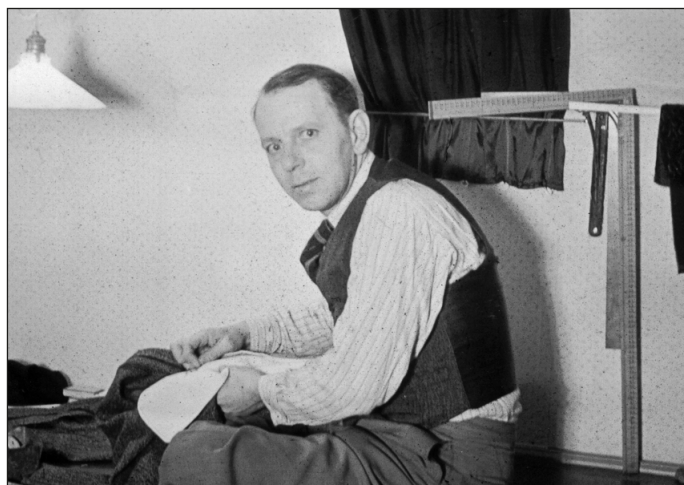
*

Omkring 1948 flyttede systuen til Kompagnistræde 30, og ca. 1950 flyttede systuen til større lokaler i Store Kongensgade 108 i baggården.

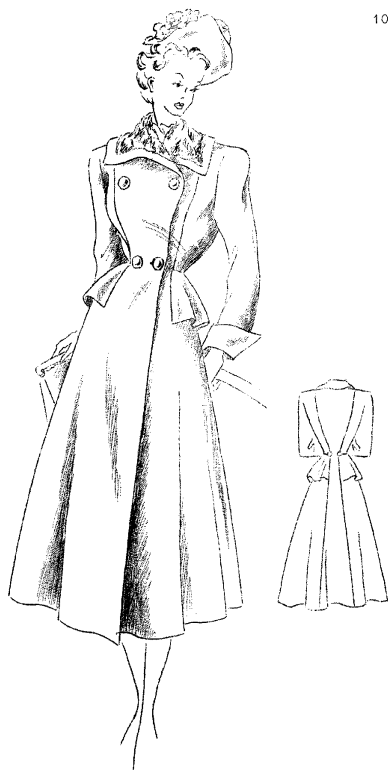
Det gik godt de første år indtil konfektionsindustrien overtog den største handel.

Elses storesøster var i lære hos sin far i 4 år, fik ikke lærebrev og senere heller ikke meget i løn. Til sidst måtte hun finde andet arbejde, først som tegner og monitrice af tehætter og brilleetuiers m.m. hos Håndarbejdets Fremme, og senere fik hun fast arbejde på Seruminstittet.

Axel Andersen måtte også tage lønnet arbejde og blev ekspedient hos C.P. Lauridsen på hjørnet af

Axel Andersen sidder på bordet i systuen på Sneserevej, i gang med sytøjet under mørklægningen i 1942-43.

Model tegning af Axel Andersen.

Else, hendes storesøster og mor lige efter krigen i fine frakker og hatte, far havde lavet med Royal Air Force mærker på baretterne.

Stenosgade og Vesterbrogade. Det var vigtigt for dem at have en ekspedient, som kunne tage mål og vejlede kunderne, men desværre måtte han stoppe, da synet svigtede på grund af stær ca. 1960.

Annet Laursen Skjelsager

Vævning i Vendsyssel – Redskaber mm.

Fortsættelse af Vævning i Vendsyssel, TENEN 14. årgang nr. 3, vinter 2004.

I den første artikel fortalte jeg om de forskellige håndskrevne vævebøger, jeg indtil nu har haft mulighed for at gennemgå. Hovedvægten var lagt på Krestine Larsens vævebog fra begyndelsen af 1900-tallet, fordi det var den, der fik mig ind i denne undersøgelse. Desuden indeholder

den, ud over vævemønstre, en masse andre oplysninger, både om hvad Krestine faktisk vævede, og om opsætning og redskaber. I Else Lyderts lille hefte er der kun noter om hvad hun vævede og om garn og kamme, ingen vævemønstre. I Marie Nielsens hefte er der udover vævemønstre også nogle få oplysninger om opbindinger. (I det følgende vil den originale tekst stå i kursiv.)

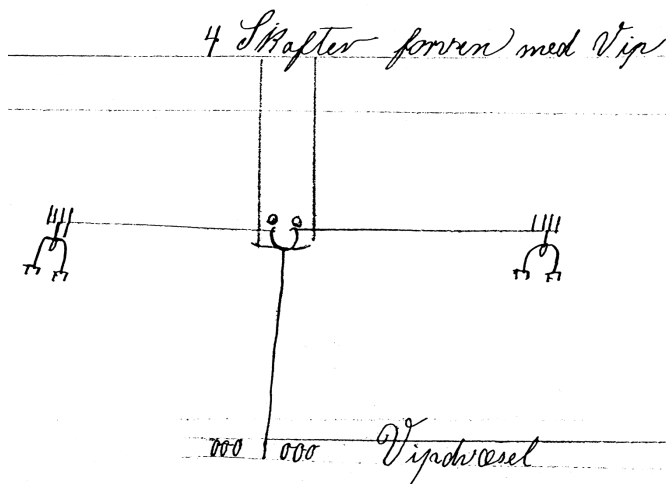
Væven – Krestine Larsens væv står nu på Egnssamlingen for Pandrup Kommune. Den er ikke udstillet, for den er i dårligere stand end de to andre væve, de har, men jeg har haft lejlighed til at undersøge den og måle den op. Det er en trissevæv med otte skafter, sideskammer og hængende slagbord. Den er ca. 180 cm høj, ca. 160 cm dyb og ca. 150 cm bred. Vævebredden er max. 130 cm. Der mangler en del løsdele, og der var ingen kamme med. Jeg var specielt interesseret i at se, om der på væven var rester af eller mærker efter en "Vipdvæsel", en opbindingsdetalje, som nævnes flere steder hos både Krestine Larsen og Marie Nielsen, men ikke i de andre, ældre vævebøger. Der var desværre intet, ikke engang slidspor efter en mulig ombinding.

Dværsel (el. dvæsel, dvæjsel, tværsel) – Ældre dansk ord beslægtet med tværs; kendt fra det meste af landet. Tværstykke under

selskaf (= (sølle)skaft) og forbundet hermed; i nogle væve ophængt mellem selskaf og fodtræ (= trampe) og dermed det samme som springstok el. springtræ; i andre væve (yngre type) fastgjort med den ene ende i vævens træværk (= sideskammel).

Kilde: Jysk Ordbog og Ømålordbogen

På Krestines og Maries væve er en (vip)dvæsel noget helt tredje. På alle tegninger med overbindinger ser man et topstykke med to huller i. På en af tegningerne er dette topstykke vist i funktion. Der går en snor (eller flere snore?) fra tramperne op til topstykket, gennem hullerne og ud og ned til trisserne (?). Vipdvæsel er angivet i flere af opbindingerne som en ekstra knude på de tramper, der skal trække et enkelt skaft (eller nogle få skafter) ned mod alle de andre skafter. Vil det sige, at den fungerer som en slags kontramarch? I den svenske bog *Bolstervarsrandningar* (fra

Östergötland) fra 1975 (ISBN 9136010367) vises på side 21 en primitiv kontramarch, som trækkes ned med et håndtag. Kunne det være noget lignende, her forbundet til tramperne?

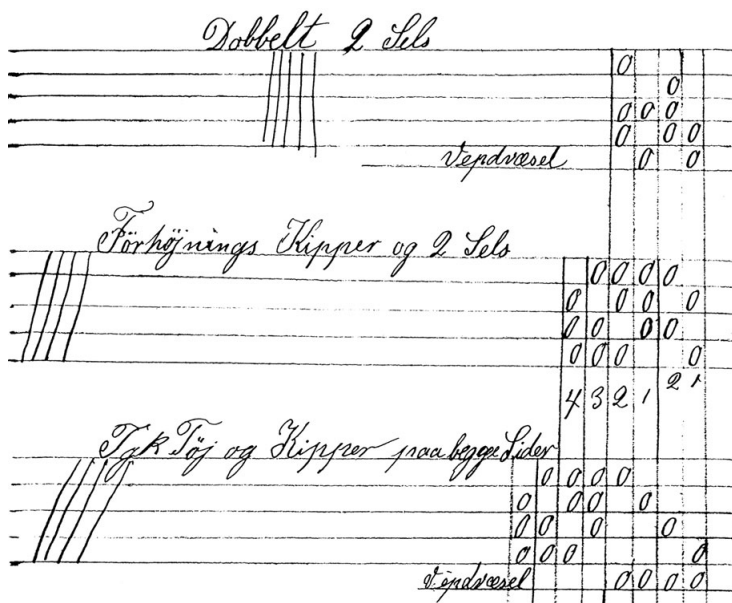
Trendbordet – I Krestines vævenotater angiver hun ofte trendens længde ved at sige, at den fx var “bunden på den 14 Side”. Hvis hun i det samme notat har nævnt den færdigvævede længde, har jeg prøvet at regne baglæns med tillæg af trendspild (50 cm, meget lavt sat) og vævesvind (10%, også et minimaltal) for at komme frem til en mulig trendlængde. Delt med side-tallet (i dette tilfælde 14) får man så det omtrentlige sidemål. Ved at bruge alle de notater, hvor begge oplysninger forekommer, og tage gennemsnittet af udregningerne, når man frem til et muligt mål på trendbordets side: ca. 75 cm. Det

kunne tænkes, at det faktiske mål har været 5 kvarter (= 78,5 cm).

Trenden – Naar man trænder med 12 ender skal der 5 Rejser til et Baand med 10 6 Rejser med 8 ende 7 Rejser og saa 8 til det andet og saa 7 igen – en Rejse er fra det Øverste og til det øveste igjen.

En rejse er en trendgang fra begyndelsespinden til skelpindene og tilbage til begyndelsespinden. Et bånd = 5 rejser med 12 ender = 120 tråde. (Andre steder i Danmark og Skandinavien har man haft andre enheder, fx på Bornholm: en Gang = 40 tråde, og i Skåne: et Bund = 60 tråde, før 100-tals systemet blev enerådende.)

Kammene (rør = kam) – Røret Maal er $5\frac{1}{2}$ Kvat man maaler Kvt af paa et Rør og saa mange Bd

som det indholder saaledes kaldes Røret.

Krestines væv har en vævebredde på max. 130 cm og er altså meget bredere end $5\frac{1}{2}$ kvart(e alen), dvs. 86,3 cm. Desuden optræder der i notaterne stoffer i en bredde af op til $7\frac{1}{2}$ kvart = ca. 118 cm, så kammene må naturligvis have været længere end 86,3 cm.

Derfor mener jeg at kunne oversætte det således: Man måler $5\frac{1}{2}$ kvarte alen af på et rør, og så mange bånd som dette stykke indeholder, således kaldes røret. (Der bruges altid 2 tråde i hvert rit, medmindre andet er angivet.) Det skulle betyde, at når der er nævnt et 11 Bånd Rør, så drejer det sig om en kam hvor 86,3 cm rummer 11 x 120 tråde, dvs. 15,3 tråde pr. cm. Med 2 tråde/rit giver det en kam 76/10.

Sandsynligheden af denne oversættelse styrkes, når man gennemgår vævenotaterne. Krestine Larsen og Else Lydert bruger begge denne kambetegning, og jeg har regnet efter i alle notater med de relevante talangivelser (antal trendtråde, kam og færdig bredde).

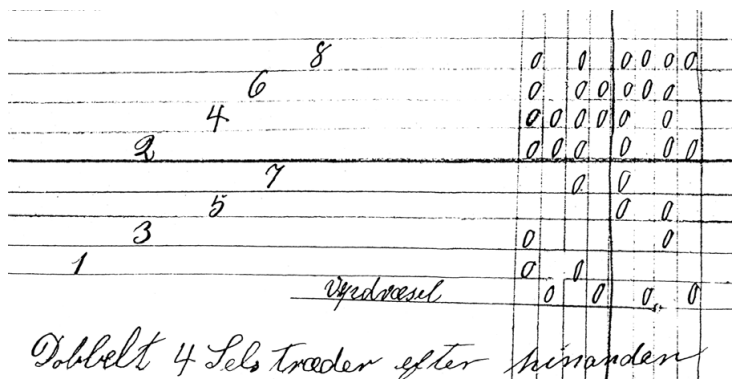
Som eksempel gengives her nogle oplysninger vedr. dynetøjer.

Dynetøj – Naar Dynetøj skal være 5 Kvart bred saa skal der være 9 Baand 2 Løb.

5 kvart(e alen) = 78,5 cm. Hvis løb = rejse, og hvis der trendes med 12 tråde ad gangen, så er 2 løb = 48 tråde. Dertil lægges 9 bånd á 120 tråde = i alt 1128 tråde.

De følgende tal er hentet fra fire af Krestines notater med overskriften Dynetøj, og omregnet efter mit forslag:

- 10 bånd (1200 tråde) i et $10\frac{1}{2}$ bånd rør (73/10) = kambredde ca. 82 cm. Færdig bredde angivet til 5 kvart = 78,5 cm. Trend hør nr. 18 og islæt hjemmespundet uldgarn.
- 10 bånd 100 tråde (1300 tr) i et 11 bd rør (76/10) = kambredde ca. 85 cm. Færdig bredde angivet til 5 kvart 1 tomme = 81 cm. Trend hør og islæt uldgarn.
- $9\frac{1}{2}$ bånd (1140 tr) i et $9\frac{1}{2}$ bd rør (76/10) = kambredde ca. 86 cm. Færdig bredde angivet til 5 kvart = 78,5 cm. Trend bomuld nr. 6 og islæt uldgarn.
- Knap 11 bånd (ca. 1300 tr) i et 11 bd rør (76/10) = kambredde ca. 85 cm. Færdig bredde angivet til 5 kvart 1 tomme = 81 cm. Trend hør og islæt hjemmespundet uldgarn.

Apropos dynetøjer: De findes i forskellige bredder. Den mest almindelige vævebredde i bevarede dynetøjer er ca. 70 cm, men nogle er ned til 60 cm og andre op til 90 cm brede (mundtlig oplysning fra Ida

Hansen, Textilforum, Herning, feb. 03). Else Lydert har to dynetøjer på 4 ½ kvart = 70 cm og en enkelt på 7 kvart = 107 cm, resten som ovenfor.

Elsa Krogh
hevil@mail.tele.dk

Væversker i Saltum og Ingstrup sogne gennem 100 år

Artiklen om Krestine Larsens Vævebog i årsskrift 2004 for Egnssamlingen for Pandrup Kommune inspirerede Hans Jørgen Poulsen i Pandrup til at forsøge at efterspore de personer, der blev omtalt i artiklen. Her er et kort resumé af hans interessante resultater.

I folketællingen 1845 i Ingstrup sogn omtales Christiane Pedersdatter, 31 år gammel (dvs. født i 1814), som væverske med to lærlinge, hvoraf den ene er Ane Marie Christensen Frøstrup, 16 år gammel.

Ane Marie Christensen Frøstrup (14/11 1828 - 24/9 1899) må være kvinden bag "Ane Marie Chrestensdatter: Vævebog", som museet i Saltum har i fotokopi.

Hun har en bror, Johannes Christensen Frøstrup, som i 1855 bliver gift med Nicoline Kirstine Christensdatter (19/10 1826 - 19/5 1907). Hende kender vi fra "Denne Vævebog tilhører Nicoline Kirstine Christensdatter, Sdr. Kjettrup, Aar 1851" – den bog der ligger på Aalborg Museum. Blandt deres børn er der en datter ved navn Boline Johansen. Det er måske den Boline, hvis navn (Boline Johansen 1878) står på et af de løse blade, der opbevares sammen med Nicolines væ-

vebog, selvom hun i 1878 kun var 8 år gammel.

(Else) Marie Nielsen (f. 6/12 1867) er mor til Anna Billeskov Jensen (f. 1900), så det er logisk, at vævebogen er gået videre til datteren. Den anden af de vævebøger, der senest har tilhørt Anna Billeskov Jensen, er Else Lyderts vævenotater.

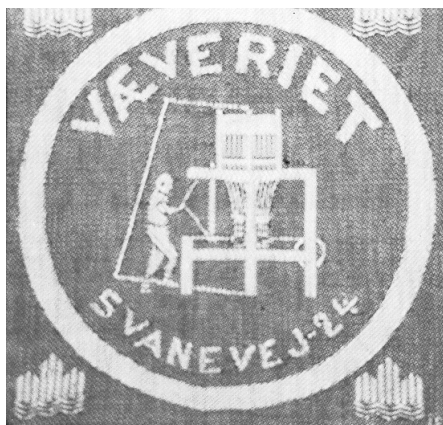
Else Lydert er sandsynligvis Else Hansen (f. 1843), som i 1882 bliver gift med Lydert Nielsen (f. 1827). Ved folketællingen i 1901 i Saltum sogn bor hun i Fårup og angives som væverske. Det kan bemærket være hende, der har lært Krestine Larsen (19/9 1884 - 28/12 1950) at væve. Der er ikke fundet nogen J. Lydert i familien eller omegnen.

De årstal, som Hans Jørgen Poulsen har fundet frem til, bekræftes af, at de ældste af vævebøgerne, der tilhører Ane Marie Chrestensdatter og Nicoline Kirstine Christensdatter, har gotisk håndskrift, mens Else Lydert, Marie Nielsen og Krestine Larsen bruger den nyere skrift, hos Else Lydert, den ældste af dem, dog engang imellem iblandet "gammeldags" bogstaver.

Elsa Krogh
hevil@mail.tele.dk

TENEN inviterer til: Rundvisning på væveriet Svanevej 24

Efter historierne om Svanevej 24 i de sidste numre af TENEN har nogen sikkert lyst til selv at se stedet, og derfor har vi arrangeret en rundvisning i skolernes efterårsferie, mandag den 17. oktober kl. 10:30. Vi mødes i gården foran indgangen til væveriet, Svanevej 24, 2400 København NV. Det er tæt ved Nørrebro S-station.

Historien om Svanevej 24 er behandlet i Tenen, 15.årgang, nr.2, efterår 2004, samt supplerende oplysninger i nr.4. Her er et kort resumé fra artiklen og efterskriftet:

Væverslægten Paulmann har arbejdet med en række betydende københavnske væverier. I begyndelsen af nittenhundredetallet kom to af familiemedlemmerne i gang med at beskæftige udviklingshæmmede unge vævere, og efter flere omskif-

telser kom virksomheden til at ligge i en ejendom på Svanevej, og fra den tid indgår Svanevej 24 i væveriets navn. I forbindelse med flytningen kom en stor del af produktionen til at foregå på maskinvæve, og de handicappede vævere jeg har talt med, mindes den tid med stor glæde og røber megen indsigt i arbejdet med maskinerne. Paulmann familien gled ud af foretagendet i 1994, næsten samtidig med at det politisk blev besluttet at maskinarbejdet måtte ophøre, fordi det var for belastende for helbredet, og nu rummer væveafdelingen igen kun håndvæve.

Ved mit besøg i væveriet blev jeg godt modtaget, og jeg er overbevist om at Tenens medlemmer vil finde en rundvisning i væveriet virkelig interessant.

I forbindelse med arbejdet stødte jeg flere gange på et firma, der lå i nærheden af væveriet og som blandt andet gav sig af med at efterbehandle og opkradse plaider for private vævere. Firmaets opkradningsmaskine er efter nogle omskiftelser kommet til at virke på Rentemestervej 106, og jeg vil prøve, om vi kan få den at se, når vi er færdige med besøget på Svanevej.

Da deltagerantallet er begrænset, er tilmelding nødvendig; ring eller send en e-post til mig, senest to dage før, se navnelisten bagerst i bladet.

Bent Bille

Artikel:

Aagot Noss: "Norske bønder på Det Kongelige Slott i Oslo". Artikel i *MuseumsBulletinen*, nr. 44, 2/2005, side 4-25, udgivet af Norsk Folkemuseums Venner i tilslutning til udstillingen "Norge i Danmark 1700-1905".

Bestilles fx med epost til *Siri.Omland@norskfolkemuseum.no* og koster NOK 50 for blad og porto.

I TENEN 1/15, sommeren 2004 findes en redegørelse fra Aagot Noss om Nordmandsdalen ved Fredensborg Slot, hvor den enestående serie legemsstore sandstensfigurer gengiver norske bønder i deres dragter fra 1760'erne. Som det nye fremstår nu en analyse af 16 biskuitfigurer fra Den kongelige Porcelænsfabrik i København. Biskuit er uglaseret porcelæn. Figurerne er signeret CMH for Carl Martin Hansen og dateret 1904, to af dem dog 1905, og otte figurer findes i dublet, så der i alt er tale om 24 figurer. Disse findes på Kongeslottet i Oslo, og det har været den gængse opfattelse, at de skulle være en gave fra det danske folk til Kong Haakon og Dronning Maud, i anledning af at Norge i 1905 blev selvstændigt efter unionstiden først med Danmark indtil 1814, derefter med Sverige. Årstallet 1904 på de fle-

ste figurer må udelukke denne forklaring, om end det ikke for nærværende er muligt at give nogen anden løsning på deres oprindelse.

I Den kongelige Porcelænsfabrik findes 17 figurer, som ganske svarer til dem på Slottet i Oslo, og desuden 11 glaserede, farvelagte porcelænsfigurer svarende til biskuitfigurerne.

I artiklen beskrives de 16 biskuitfigurer og deres kunstneriske forhold: både til statuerne i Nordmandsdalen, til de elfenbensfigurer og påklædte trædukker, som var de oprindelige forbilleder for statuerne og til bevarede dragtstykker.

Hele vejen igennem fremstår Carl Martin Hansen som en kunstner, der har arbejdet minutiøst nøjagtigt ud fra sine kilder. Især værd at bemærke er de to figurer, fisken fra Mangor ved Bergen (side 13) og roehandleren fra Vig sogn også ved Bergen (side 19), som begge er forsynet med en lille båd, der netop karakteriserer deres erhverv. På figurerne i Nordmandsdalen ses i dag, at mændene holder henholdsvis en fisk og en roe i hånden, uden båd, men den originale beskrivelse af statuerne fra 1773 omtaler en båd, der skal ligne det kongelige lystfartøj på Fredensborg, men ikke fuldt så

bred. C. M. Hansens figurer giver dermed den eneste billeddokumentation på, at statuerne i sin tid har haft en båd!

En af biskuitfigurerne fremstiller en mand klædt som fisker fra Tromsø. Til hans påklædning hører en kofte med firkantet halsåbning, lige så nøje gengivet efter statuen som C. M. Hansens øvrige figurer. Koften kan sammenlignes med den mandskofte, der opbevares som mosefund i Tromsø Museum. Hidtil har den været tidsfæstet til omkring 1400. Men den har ved nylige undersøgelser ladet sig datere til tidsrummet 995 til 1029. Det taler for den lange tidslinje i den folkelige dragt i Norge, idet koften er dokumenteret på den cirka 10 cm. hø-

je elfenbensfigur, der er det ældste forlæg for dragtfigurerne (side 20).

Glædeligt, at disse norske og så enestående dragtfigurer nu er blevet beskrevet. Samtidig er det blevet aktuelt, at der i Den kongelige Porcelænsfabrik også findes en serie figurer udført af C. M. Hansen fra omkring 1920 med danske bondedragter. De har ikke før været regnet for interessante dragthistorisk set, men med den akkurate, vi nu har fået kendskab til, var det vel på tide, at nogen tog opgaven op for at undersøge hans kilder og arbejdsmåde i dansk forbindelse. Aagot Noss' analyse er mønsterværdig.

Hanne Frøsig Dalgaard

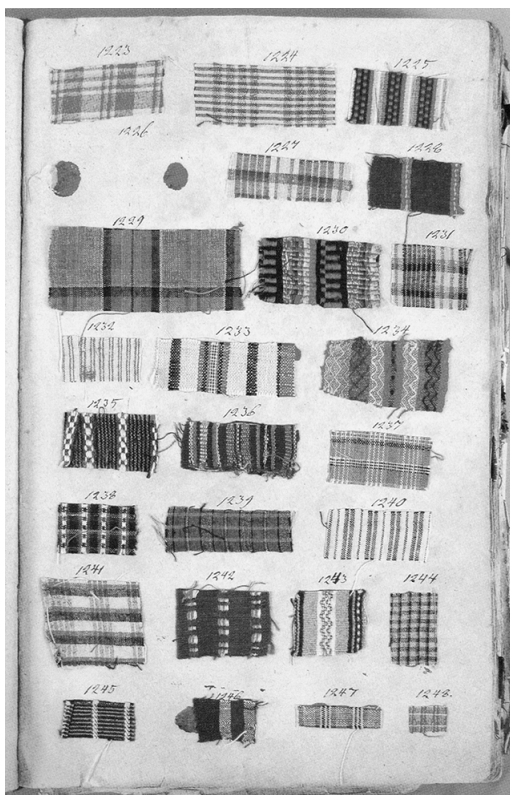
Bog anmeldelse:

Märta Lindström: *Tygprovssamlingar, Blekinge, Kalmar, Kronobergs och Malmöhus län*. Red. Eva Hallström, Göteborg 2004. ISBN 91-631-5485-4. 94 sider, heftet, 24,5 × 16,5 cm, illustreret, heraf 25 i farver.

Stofprøver er fascinerende – stumper klippet af og klæbet ind i store protokoller til oplysning for toldembedsmænd, eller i et gammelt kladehefte som erindring om elskede kjoler, eller som større stykker monteret sirligt i et varekatalog. Prøverne kan fortælle spændende historie, og det er, hvad bogen handler om.

I 1970'erne blev grunden lagt til et nordisk projekt for at få kendskab til, hvad der kunne gemme sig i toldarkiver, museer og virksomhe-

der. Det længe imødesete bind om Sveriges sydlige og centrale landsdele er nu blevet til virkelighed. Forfatteren Märta Lindström har haft sit livslange virke med tekstilforskning ved Kulturen i Lund, og i årene 1986 til 1997 har hun samlet det nu foreliggende materiale. Publiceringen måtte trække ud på grund af sygdom. Men materialet blev i 1997 skænket til Textilmuseet i Borås, hvorefter Eva Hallström, tidligere Goliger, nu har sørgt for redaktion og udgivelse. I denne bearbejdelse har Eva Hallström på bedste måde bygget på et mangeårigt kollegialt og venskabeligt samarbejde med Märta Lindström foruden sin erfaring fra publiceringen af den vestsvenske del af projektet.

Side i prøvebog fra 1819. Gustafva Ber-
netta Pihl. Blekinge Läns Museum.

Bogen fremtræder i samme ud-
styr og layout som det tidligere
bind fra Tekomuseum, Borås, 1984
af Eva Goliger, og til sammen dæk-
ker de to bind Vest- og Sydsverige
op til de store søer. Det er interes-
sant at sammenholde dette svenske
materiale med Ingeborg Cock-Clau-
sens omfattende bidrag til projek-
tet *Tekstilprøver fra danske arkiver
og museer 1750-1975*, fra 1987.

Märta Lindström giver os ind-
blik i Lilli Zickermans uvurderlige
prøvesamling i Blekinge Läns Mu-
seum. Nr. 5, som hun tog initiativ
til at starte, vedrører svensk
hemslöjd, foruden andre interes-
sante prøvesamlinger, der illustre-
rer hjemmevævning og brug af ma-
terialet til undervisning, nr. 92-96.

Det var forbillederne for den re-
næssance, håndvævningen fik i
Danmark i løbet af 1890'erne. Man
hæfter sig ved eksemplerne fra væ-
verier, så som nr. 82 Malmö Yllefa-
brik, eller nr. 85 Tabergs Yllefabrik
med kollektioner af møbelstof fra
1950'erne. Nr. 90 er en mønsterbog,
Webeschule zu Grunberg, som taler
om den forbindelse til tysk tekstil-
industri, der i Danmark blev så af-
gørende siden 1870'erne. Nr. 84 er
24 stofprøver fra tekstilkunstne-
ren Paula Trock i Askov i Dan-
mark, fra 1950'erne, håndvævet uld
i toskaft, tydeligvis pionerarbejder
af den type gardinstof, der blev
kaldt "uldspind" – anskaffet allere-
de i 1957 til Malmö Museum. Og
sådan kunne vi blive ved – men
kom hellere selv i gang med at stu-
dere registret med i alt hundrede
punkter, hver især med veldoku-
menterede stofbetegnelser og date-
ringer: en guldrube!

Hanne Frøsig Dalgaard

Se her!

Det er en stor glæde at kunne tilbyde
TENENs medlemmer favørpris: *Tyg-
provssamlingar, Blekinge, Kalmar,
Kronobergs och Malmöhus län*. Bo-
gens pris SKR 150 + halv fragt og por-
to = SKR 40, totalt SKR 190. Bestil-
ling indtil 1. november 2005 gennem
Hanne Frøsig Dalgaard. Ring/skriv,
adressen findes bag i bladet. I modta-
ger derefter bogen med opkrævning
direkte til jeres egen adresse.

Boganmeldelse:

Barbara Bazielić: *Ludowe wyszycia i hafty na Śląsku* [Folkelige syninger og broderi fra Schlesien] Muzeum Śląskie, Katowice 2005. ISBN 83-87455-12-1. 216 sider, heftet, gennemillustreret, heraf 16 farveplancher.

En bog på polsk – men: fortvivl ikke. Der er sørget for gode resuméer på såvel fransk som engelsk og tysk. Sammen med de mange illustrationer er det en meget velkommen bog af en flittig og kyndig forsker i dragt og folkelige tekstiler i vort sydlige naboland Polen, i det landskab, som gennem historien er blevet kaldt Schlesien.

Tingene er tilvirket i 1800- og 1900-tallet, nogle fotograferet af forfatteren selv i 1960-erne som led i indsamlingsarbejdet for Museet for Schlesien i byen Katowice. Det er i kerneområdet for den vestslaviske befolkning, skønt området siden 1300-tallet har modtaget meget kraftig påvirkning fra Bøhmen og Tyskland. Det er en rig egn med værdifulde forekomster af jern og kul. Siden midten af 1700-tallet er industri blevet dominerende, så der ligger by ved by. Men der er også en landbefolkning, som har bevaret traditionelle dragter og bygningskultur. Det er disse ting, vi får kendskab til: Særke, skjorter, kvindehuer, skuldertørklæder og forklæder med hvide syninger påvirket af engelsk broderi, i tylsning og nogle borter i fladsyning og tunger med sort. På kvindebuller og huer er der guldbroderi og galoner, eventuelt kombineret med kulørt silkebroderi. Meget af dette nikker vi genkendende til, og det er næppe tilfældigt. Hanseaterne etablerede en lang række stabile

handelsstationer over hele Polen. Det har også lagt grunden til import til Polen af eftertragtede varer fra naboområderne, da Schlesien efterhånden kom under Habsburgernes styre. Også i Danmark har vi nydt godt af denne trafik, an-

tagelig nok ad lidt andre veje, men med samme udgangspunkt.

Bogen indeholder interessante detaljer om lokale forskelle, stingtyper, arbejdsmåde ved påtegning og syning, og et væld af mønstertegninger. Litteraturlisten nævner forfatterens egne mange studier siden 1958, men tillige alle de væsentlige værker både hun og vi må støtte os til ved det videre arbejde med sagen.

Til lykke med bogen!

Hanne Frøsig Dalgaard

*Omkring
1958.*

*FASHION – Eine Modegeschichte
vom 18. bis 20. Jahrhundert*

- Band I: 18. und 19. Jahrhundert
- Band II: 20. Jahrhundert

Die Sammlung des Kyoto Costume Institute

Udgivet i maj 2005 af forlaget TASCHEN, Köln, London, Los Angeles, Madrid, Paris, Tokyo:

<http://www.taschen.com>

720 sider, gennemillustreret overvejende i farver og med mange dragtdetaljer, i kassette. Bogværket er udgivet parallelt på engelsk, fransk, tysk og spansk. Den tyske version som foreligger her til anmeldelse, har ISBN 3-8228-4098-X og er indkøbt i Tyskland for 20 €. Den engelske har ISBN 3-8228-4099-8 og versionerne sælges til ens pris.

Af bogens forfattere må nævnes Akiko Fukai, Direktør for The Kyoto Costume Institute, grundlagt i

1978 i Japans gamle kejserby Kyoto. Akiko Fukai har opbygget en af verdens mest omfattende dragtsamlinger, hvor man finder alle de væsentlige europæiske modeskabere repræsenteret fra C. F. Worth og fremefter.

En navneliste med behørig data er en selvfølge i denne sammenhæng, og vi noterer Pierre Balmain, som jo erindres af danskere som det modehus, hvor Erik Mortensen fik sit virke. Desuden en ordliste, som behændigt refererer mellem de mange sprog, som bogen foreligger på.

Det siger noget om den alsidighed, der er lagt i samlingen, at forordet som spidsillustration har et jernkorset – en stor sjældenhed – fransk, fra omkring 1580-1600.

Mon ikke vi bliver mange, som vil nyde at have denne bog i vores nærhed!

Hanne Frøsig Dalgaard

Jomfru Fanny 200 år - særudstilling på Aabenraa Museum

Lørdag den 19 marts 2005, var en særlig dag, for her åbnede Jomfruen Fannys sælsomme liv – en udstilling om syning og syner.

I TENEN 9. årgang nr. 4 1999, er Fannys levned beskrevet med facts og myter som kilder. Denne artikel blev udgivet som særtryk i anledning af udstillingen.

Det er i år 200 år siden Fanny Enge blev født, og til særudstillingen havde man fået samlet mange effekter sammen, så der ud over de smukke tekstiler og samtidige billeder også var sølvtøj, en broche, et brev, et billede af et silhuetklip og en hårløk, der alt sammen havde tilknytning til Fanny.

Udstilling fik sin egen ambassadør, da Tove Rasmussen blev hædret for den store indsats med udstillingen. Tidligere museumsinspektør Birgitte Kragh holdt et kort foredrag om Jomfru Fanny, hvori hun pointerede sammenhæ-

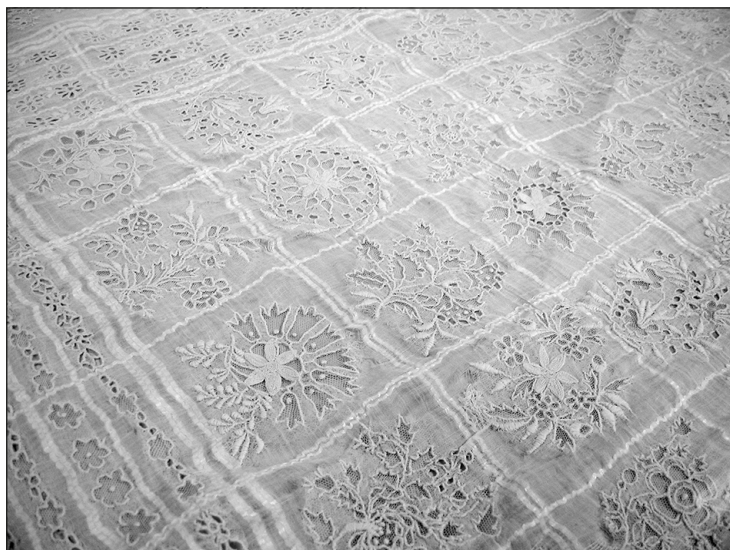
gen mellem mystikken omkring Fannys syner og den fortællekraft, som ingen rigtig turde modsige.

De mange smukke tekstiler bringer også mystik med sig, for hvordan kunne hun dog frembringe så smukke, sirlige og så tætsyede kunstværker under de primitive lysforhold, der dengang var.

Jytte Harboesgaard holdt i foråret et foredrag, hvor hun vovede at sætte spørgsmålstejn ved, om det nu også er Fanny, der har broderet lommeørklædet, der hidtil har været "klenodiet". Med stingtyperne, stoffets finhed og Fannys alder på det givne tidspunkt, er det måske et spørgsmål, om hun har kunnet se til det – og har hun virkelig selv broderet en grevekrone, på sine ting? Måske er det en købe-vare!

De øvrige tekstiler skulle være ægte nok fra Fannys hånd. Her var det især en lille dug – eller måske

*Mus. nr. J 2 v/
reg. nr. 2579, i
lysedug, kam-
merdug, tylls-
broderi, før
1881. Forkla-
ring i teksten.*

et sjal, der tiltrak min opmærksomhed. Dugen er usædvanlig smuk sammensat af utrolig mange små broderede felter. Desuden har den en lille historie knyttet til sig. På registreringskortet står der:

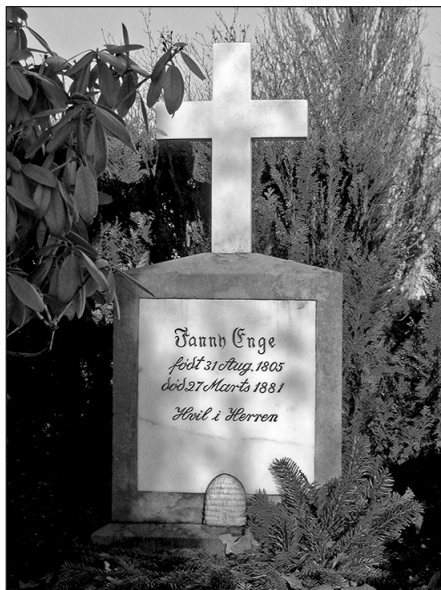
Mus. nr. J 2 v/reg. nr. 2579, i lysedug, kammerdug, tyllsbroderi, før 1881. Giver: Fru Ingeborg Unna efter hvad mus. registrator mener at kunne huske. Må være skænket før 1966. Et håndarbejde af Jomfru Fanny. Måske til fru Junggren, givers bedstemoder?

Genstand: 1 stor lysedug, kammerdug med 110 forskellige kvadrater i tyllsbroderi, afsluttet af blonde. Mål: 128 × 126 cm.

Dugen har en lille historie: Den var anvendt som pynt på et bord på Folkehjem i forbindelse med Genforeningen i 1920 og blev beundret af kongeparret, som spurgte efter den dygtige "nådlerske". Den gamle fru guldsmed Rode fortalte Christian X, at den var broderet af Jomfru Fanny, som han naturligt nok ikke kendte. Fru Rode gjorde så opmærksom på, at Fanny faktisk var i familie til kongen, da hun var en uægte datter af Charlotte Frederikke og Christian VIII, som først blev gift i 1806.

*

De smukke kjoler og skørter, der er bevaret af Fannys, var strøget op og sat på giner. De stod frit i rummet kun afskærmet fra publikum med et slør af tyl, der hang ned foran. Dette gav et let og eventyragtigt indtryk, der passede godt til udstillingens tema om mystik og syninger. Samtidig kunne man komme helt tæt på, for at se variationsrigdommen.

Dagen i Aabenraa sluttede af med et smut forbi Persillegade og en tur på kirkegården, hvor vi ville finde Jomfru Fannys gravsted. Tidligere har vi kun kunnet give en tegning, men her bringer vi et fotografi af hendes sidste hvilested.

Selv om jeg har set mange af tekstilerne før, og sågar har haft dem mellem hænderne, gik der et sug igennem mig, når jeg gik fra montre til montre og betragtede de små og store kunstværker. Det er en imponerende samling af sjældent fine broderier.

Udstillingen fik kun lov til at stå ca. to måneder, og det var synd og skam. Til gengæld har TENEN fået lov til at bringe billeder af tekstilerne med tilhørende registreringskort som bonusspor på den CD-rom, der kommer til at handle om Danmarks Folkelige Broderier fra Sønderjylland. Dette kan I så glæde jer til.

Vibeke Lilbæk

Modehjulet drejer – Vilde og frække modeudstillinger i London

Vivienne Westwood var den vilde modeskaber der i 1960'erne chokerede os med det, der siden døbttes punkerstilen: huller på de mest upassende steder, laser, lynlåse, kæder og sikkerhedsnåle. Og den retrospektive udstilling på Victoria & Albert

Museum (V & A) i 2004 var den første store samlede udstilling af denne kunstner, der for længst var blevet lukket ind i varmen og for øvrigt brugte – og stadig bruger – V & A's samlinger og bibliotek som inspiration. Tøjet er vildt, selvom det ikke længere chokerer, og vildt flot skrædderkunst og samtidig smukt præsenteret med alle vigtige informationer samt en stor smuk bog. Ja man må

faktisk sige, at udstillingen var flot scenograferet, så betagende frækt, flot og overraskende var den arrangeret.

*

Senere på året fulgte Museum of London's næsten lige så store udstilling: *The London Look: Fashion*

from Street to Catwalk (til 10. juli 2005). Her kunne man også se masser af både vildt og flot tøj af en lang stribe modeskabere fra Quant til McQueen og selvfølgelig også Vivienne Westwood. De svingende 60'ere var tiden, hvor London tog

føringen over de måbende pariserere og skabte en fræk og lårkort stil, som med tiden også kom til at afspejle en større verden af diversitet og sammensmeltning af mange kulturer.

Museum of London har en for mig overraskende fin dragtsamling, men desværre ikke længere nogen tekstilkyndig inspektør til at formidle den. De sammenfattende tekster, der skulle formidle udstillingens intentioner,

sagde ingenting af interesse, så man droppede dem og koncentrerede sig om de utrolige stoffer, snit og udtryk. En fin oplevelse, men den erklærede synsvinkel: gademodens betydning for modeskaberne – forblev et postulat.

*

Alexander McQueen, *Dante, Autumn-Winter 1996-7*. Photo: Niall McInerney (*Fashion at the Edge*)

I efteråret 2004 kom V & A igen med den stort opslåede opvisning af Black British Style, som har haft afgørende indflydelse på ikke blot tøj, men også musik, film – ja kulturen i det hele taget siden 2. verdenskrig. Også den henter inspiration fra gaden og er en eksplosion af farver, opfindsomhed, provokation og overskud. Men subkulturens vitalitet er svær at få ud over rampen i et museumsmiljø. Det tilstræbt rå forsvandt, blev kedeligt og virkede snarere politisk korrekt. Faktisk ærgerligt fordi emnet er godt og saftigt.

Det er imidlertid et emne der trækker presse og stamper penge op af jorden, så det er måske den slags shows vi skal indstille os på at se i fremtiden.

*

Og i foråret 2005 viser V & A så – i samarbejde med MoMu i Antwerpen – *Spectres: When Fashion Turns Back* om historiens betydning for dagens avant-garde. Modehjulet drejer, silhouetter danser i projektørens spotlys, moden lever sit eget liv, og vi er alle brikker i det store spil - og forgængelige.

Tilværelsens mørkere sider som død, trauma, fremmedgørelse og forfald tematiseres og illustreres. Men de rå tømmerkonstruktioner og knirkende hjul tager som installationskunst for meget af opmærksomheden og virker distraherende på den, der er mere interesseret i dragterne.

De mange interessante synspunkter og associationer er især baseret på Caroline Evans' bog *Fashion at the Edge*, der citeres flittigt og i øvrigt kan anbefales som

spændende læsning og sammenfatning. Den er langt mere givende end den publikation, der følger udstillingen og fortæller om dens tilblivelse.

*

I Danmark er der sjældent mulighed for at se modeudstillinger i større stil, så vi er sultne når vi kommer til London, der jo stadig er et af modens mekkaer og har verdens største og bedste samlinger. Vi vil se den ægte, uforfalskede vare og masser af den, og det kan da heldigvis også lade sig gøre.

V & A's Dress Gallery er netop fornyet og er som altid fantastisk. I hele 2005 inkluderer det et flot udvalg af Dronning Mauds kjoler (omtalt i TENEN 15. årg. nr. 3) akkompagneret af en stor bog. Enkelt formidlet, uden distraktioner, med de vigtigste informationer – og en nydelse at opholde sig i. Den er spændende for ikke blot akademiske dragtforskere, men sandelig også for purunge designere, som da også strømmer til!

*

- *Vivienne Westwood*. Claire Wilcox. London: V & A, 2004. ISBN 1 85177 405 X. Pris £ 19.95
- *The London Look: Fashion from Street to Catwalk*. Christopher Breward, Edwina Ehrman & Caroline Evans. London & New Haven: Yale University Press, 2005. £ 14.95.
- *Black Style*. Ed. by Carol Tulloch. (Analyzes the diverse approaches to style in clothing, textiles, hair and accessories, of black people from West Africa to Jamaica, the USA to the UK). ISBN 1 85 177 424 6. Pris £ 19.95

- *Spectres*. Ed. by Judith Clark. London: V & A, 2005. ISBN 1 85 177 4564. Pris £ 30.00.
- Evans, Caroline: *Fashion at the Edge: Spectacle, Modernity and Deathliness*. London & New Haven: Yale University Press, 2003. ISBN 0 300 10192 9. Pris £ 30.00

*

Se også museernes hjemmesider om tidligere, aktuelle og kommende udstillinger:

www.vam.ac.uk

www.museumoflondon.org.uk

Lone de Hemmer Egeberg

CIETA

De 5 bogstaver står for Centre Internationale d'Études des Textiles Anciens, altså Internationalt Center for studiet af gamle tekstiler. "Gamle" skal dog tages med et gran salt, da man nu efterhånden går langt op i det 20. århundrede. Men da organisationen blev oprettet, fokuserede man absolut på de meget gamle, dvs. ældre end 1700-tallet.

CIETA blev oprettet i 1954 i Lyon. Det var silkesyndikatet, som betyder noget i retning af silkeindustri-foreningen, som var og endnu er en meget magtfuld organisation, der stod bag, ligesom industriforeningen i sin tid stod bag oprettelsen af et Kunstindustrimuseum. Organisationen fik hjemsted i Lyon med sekretariat i det allerede etablerede Musée des Tissus samme sted.

Her findes rige samlinger af vævninger, specielt af silkestoffer fremstillet i Lyon fra 1600- til 1900-tallet, men også koptiske og antikke, byzantinske, italienske og orientalske tekstiler – overvejende vævede.

Blandt initiativtagerne var Agnes Geijer fra Sverige. Bestyrelsen

konstitueredes med direktøren for Musée des Tissus, Robert de Micheaux, som præsident eller formand og med Agnes Geijer som vicepræsident sammen med tre andre vicepræsidenter fra henholdsvis USA, Italien og Tyskland. Af de 23 øvrige bestyrelsesmedlemmer vil jeg blot nævne Sigrid Müller i München, som jeg skal vende tilbage til. Hvordan man rekrutterede de første medlemmer, ved jeg ikke. Men i medlemsskaren, som ikke var stor, finder man to danskere, Erik Zahle, som var direktør for Kunstindustrimuseet, og Gertie Wandel, som var formand for Haandarbejdets Fremme. Derpå inviterede man personer og institutioner, som man fandt relevante, til at tilslutte sig organisationen. Året efter havde man 57 medlemmer og institutioner fra 14 lande. Nu var også Martha Hoffmann fra Norsk Folkemuseum og Helen Engelstad fra Statens Lærerskole i formning i Oslo blevet optaget. I 1957 har også Georg Garde (med de silkebrodede lærredsduge) meldt sig.

Det er indskrevet i statutterne, at medlemmer skal anbefales af deres lands repræsentant i den rådgivende forsamling, hvoraf jeg i man-

ge år har resideret for Danmark. Det holder jeg op med nu, da en nyere vedtagelse siger, at pensionister ikke skal være medlem af rådet, fordi gennemsnitsalderen på disse medlemmer efterhånden nærmede sig 80 år med en deraf følgende mangel på dynamik.

Da organisationen skulle være international, blev det fastsat, at fransk og engelsk skulle have lige status, så at man til enhver tid havde frit valg af, hvad man ville benytte sig af. Men det var forudsat, at man forstod begge. På den måde har møderne fungeret siden. Dog har de seneste to formænd talt begge sprog, og under bestyrelsesmøderne er alt sagt på begge sprog.

Formidlingen af nye studier og undersøgelser, skulle ske gennem et medlemsblad "Bulletin du CIE-TA" der udkommer en gang om året, 1. Nummer i januar 1955, der allerede havde tre artikler, bl.a. en om kulstof 14-datering. Desuden indeholder det personstof og omtale af publikationer og vigtige udstillinger.

Tidligt tog man det meget vigtige initiativ, at udarbejde ordbøger, vokabularier, over fagudtryk med ækvivalens på de europæiske sprog. Der blev nogle mangler ved, at man ikke kunne finde egnede eller villige medarbejdere fra alle landene. Væveterminologien, eller Nordisk Textilteknisk terminologi, udkom som den første efter års arbejde i 1967; den omfatter svensk, dansk, norsk, islandsk, finsk, engelsk, tysk og fransk forindustriel vævnings- og materialeterminologi. Den danske del blev udarbejdet af Margrethe Hald.

Der har i lang tid været arbejdet på en japansk terminologi; men den er endnu ikke færdig. En broderiterminologi er ligeledes under udarbejdelse.

Et andet CIETA-initiativ er de såkaldte sessions technique, dvs. kurser i væveteknik, hvor man gennem analyser af vævninger lærer at forstå de forskellige opbindinger og tegne diagrammer deraf, da man indså, at uden teknisk analyse kan en beskrivelse ikke være fuldstændig, og herpå må en bestemmelse af fabrikationssted og -tid støtte sig. Disse kurser arrangeres hvert år i Lyon, men i de senere år også i Paris, og strækker sig over 14 dage to år i træk. Det første år gennemgås de enkleste bindinger, det andet år dobbeltbindinger og velours.

CIETA afholder hvert andet år en 3-dages kongres med foredrag af texthistorisk art. Kongressen foregår hver anden gang i Lyon, hver anden gang et andet sted, arrangeret af et af medlemmerne af repræsentantskabet; i 1991 var den i København.

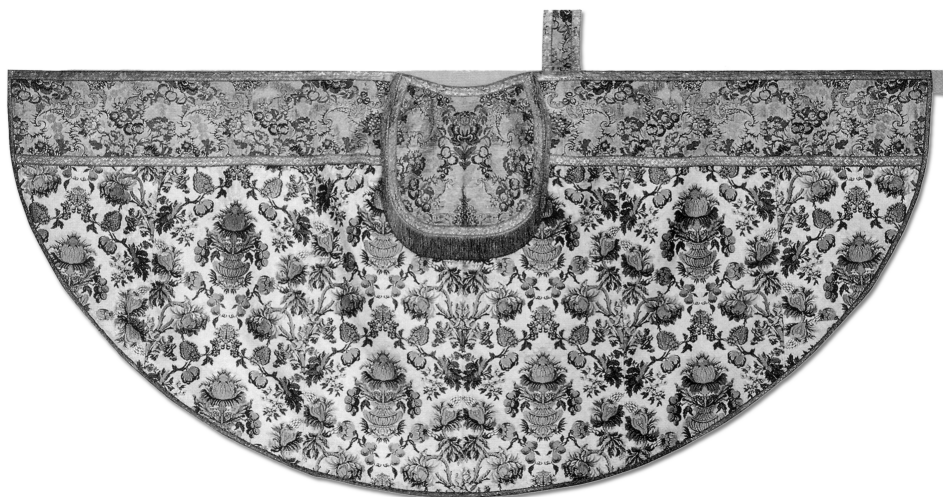
Første kongresdag er i reglen reserveret til arkæologisk materiale. Anden dagen ældre historiske tekstiler og tredje dagen nyere tids dvs. 19. og 20. årh. Foredragene leveres kun af medlemmerne og skal ikke vare mere end 20 min. Strikt.

Til sidst vil jeg riste en rune for lederen af tekstilafdelingen i Bayerisches Nationalmuseum i München, Sigrid Müller, eller Sigrid Müller-Christensen, som hun kaldte sig. Hun var dansk født, og når jeg nævner hendes fødenavn, Sigrid Flamand Christensen, vil I alle sige: åh, "Rosenborgdragterne".

Hertil kan føjes bogen om Kronborgtapeterne sammen med Mackeprang. Hun studerede kunsthistorie her i landet, men flyttede efter sit giftermål med en tysk historiker til Tyskland i 1934, hvor han blev direktør for nævnte Museum. Sigrid Müller startede en kampagne for at redde de mest værdifulde tekstile mesterværker fra middelalderen, såsom Bamberg dragterne og flere byzantinske gravklæder. Hun fik indrettet et konserveringsværksted i München og blev en pioner indenfor konser-

veringsteknik og -teori, hvor dokumentationen hele tiden blev iagttaget. Hendes krav om ubetinget historisk ærlighed gav hende international opmærksomhed, og hendes arbejde inspirerede til oprettelse af tilsvarende værksteder verden over. Blandt hendes elever var Mechthild Lemberg Flury, som grundlagde værkstedet ved Abegg Stiftung, som nok er det mest berømte og avancerede tekstilværksted i Europa i dag.

Charlotte Paludan

*Bispekåbe, Göteborgs domkirke.
Illustration fra CIETA – bulletin 74, 1997.*

Foto: Gabriel Hildebrand.

Udstilling om: **NØJSOMHEDSKULTUR**

Søndag den 4. september åbnede Værløse Museum en ny særudstilling med titlen "Nøjsomhedstøj og brugte mobiler". Det er en udstilling, der i korte træk sætter fokus på sparsommelighed, og på, hvordan begrebet forstås i dag. Med enestående eksempler på omsyet, stoppet og lappet hverdagstøj samt fund fra den lokale affaldscontainer, viser udstillingen, hvordan mentalitetsbegrebet nøjsomhed har ændret sig over tid. Findes der nøjsomhed i dag? Hvordan kommer den i så fald til udtryk?

Privat samling – Udstillingen er kommet i stand via en henvendelse fra Esther Sørensen, der er privat samler af repareret tøj. Hun rettede henvendelse til Værløse Museum, idet hun tidligere havde glædet sig over museets egne eksemplarer af brugt hverdagstøj. I udstillingen vises både Esther Sørensens og museets egen samling, ligesom der er enkelte bidrag fra Kalundborg Museum, Odsherreds Kulturhistoriske Museum og Give-Egnens Museum.

Alle samlingerne er udtryk for den del af det levede liv, der sjældent havner på et museum; det "grimme" og slidte tøj, som ejeren/slægtninge ikke er stolte af at vise frem, eller endnu mindre, at skænke til et museum. Som oftest er det slidte hverdagstøj også et udtryk for, at dagligdagen har bestået af hårdt fysisk arbejde. På udstillingen kan man f.eks. se skørter, som er lappet netop der, hvor knæene har ligget mod gulvet.

Fra skår til glæde – Til nøjsomhedskulturen hørte før i tiden også

Hvor mange stopper mon strømper i dag?

Foto: Værløse Museum

det klinkede porcelæn. Gik flødekanden, mælkefadet eller en kongelig musselmalet tallerken i stykker, blev den klinket hos klinkemageren. På udstillingen vises der – også ved hjælp af Esther Sørensens private samling – helt særlige eksempler på, hvordan man, når uheldet var ude, med drilbor og krammer kunne udbedre de såkaldte 'skår i glæden'. Der er med andre ord tale om en udstilling, der sætter vores eget smid-ud samfund i perspektiv.

Ellen Elisabeth Jensen

Tekstilture i maj 2006 og 2007

Har du lyst til at besøge Athen i maj 2006 eller Ballaria ved Rimini i maj 2007 så kontakt undertegnede (tlf. og e-post sidst i bladet), der kan fortælle om OIDFAs kongres og Italia Invita.

<http://www.oidfa.com/>

Det drejer sig IKKE om grupperejser, men oplysninger og gode råd vedrørende disse tekstile oplevelser.

Vibeke Ervø

ARRANGEMENTS- OG UDSILLINGSKALENDER

TENEN inviterer: Rundvisning på væveriet Svanevej 24, København NV mandag den 17. oktober kl.10:30 – starter i gården foran indgangen til væveriet. Tur-indbydelsen er på side 22.

TENEN inviterer: Juletur den 19. november 2005. Se næste nummer.

Stengalleriet, Horsens:

Porcelænsdukker og farvestrålende tekstilkunst. Margrethe Hansen, Salling og Inge Anker Hansen, Bredal. 10. 9.- 29. 10. 2005.

Adr.: Asgårdsvej 11, 8700 Horsens

Nielstrup Museum:

Det blå køkken - køkkenting og broderier. 15. til 23.10. 2005.

Adr.: Stengaden 17, Nielstrup, 8370 Hadsten

Textilforum:

Håndvævede installationer, Siri B. Gjesdal. Til 14. 8. 2005.

- *Det er ganske vist*. Nordsjællands Quiltelaug. "Frimærker" ca. 30 x 40 cm med H.C. Andersens papirklip mm. til 9. 10. 2005.

I lange Baner. Susanne Nielsen. Vævede stofbaner og sjaler. til 5.10. 2005.

Georg Jensen Damask, salgsudstilling. 8.10. - 10.10. 2005.

Adr.: Vestergade 20, 7400 Herning

Lystbækgaard:

Nordens kunsthåndværk. Strik, væv og filt. Arbejdende værksteder. Til 30.10. 2005.

Adr.: Lystbækvej 1, Lystbæk, 6990 Ulfborg

Museet på Sønderskov:

Væveren Inge Bjørn. *Oldtidsdragt og nutidstøj*. Til 30.10.2005.

Adr.: Sønderskovgårdsvej 2, Sønderskov, 6650 Brørup

Koldinghus:

Kunsthåndværkergruppen *Netmaskerne*. Moderne dansk strikdesign med japansk inspiration. 30.10. - 20.11. 2005.

Adr.: Markdannersgade 11, 6000 Kolding

Hørvævmuseet på Krengerup:

Hvad dåbskjolen fortæller & Historien om Tommerup Væveri. Til: 25. 9.

Adr.: Nårupvej 30, 5620 Glamsbjerg

Væveriet, Askeby:

Brikvævede bånd i kobber, sølv, messing, silke, hør og uld. Til 11. 9. 2005.

Adr.: Faneffjordgade 97, 4792 Askeby

Køge Museum:

Fra kristentøj til dåbskjole, dåbstøj på Køgeegnen. Til 26. 2. 2006.

Adr.: Nørregade 4, 4600 Køge

Kulturladen i Fuglebjerg :

Strikning gennem fem generationer, Karen Becker. 15. 9. - 18. 9. 2005.

Adr.: Korsørvej, 4250 Fuglebjerg

Galleri Blå, Roskilde:

Thorsted Rasmussen. *Billedvævning*. 10. 9. - 30. 9. 2005.

Adr.: Blågårdsstræde 9, 4000 Roskilde

Farums Arkiver & Museer:

Guld- og sølvnakkehuer fra 1800-tallet. Til 18.12.2005.

Adr.: Farum Vejgård, Stavnsholtvej 170, 3520 Farum

Værløse Museum:

Nøjsomhedstøj og brugte mobiler. Fra 4. 9.

Adr.: Mosegaarden, Skovgårds Allé 37, 3500 Værløse

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot:

Silkebroderede lærredsduge, september.

Silkebage, Advent og året ud.

Adr.: 3400 Hillerød

Munkeruphus:

Læremesteren. Væveren Vibeke Klint med elever. 24. 9. - 13. 11. 2005.

Adr.: Munkerup Strandvej 78, 3120 Dronningmølle

Gladsaxe Bibliotekerne, Søborg :

En Fandens billedmager. Olga Larsen, vævninger. 17. 9. - 23.10. 2005.

Adr.: Søborg Hovedgade 220, 2860 Søborg

Sankt Petri Kirke:

StringART, Ursula Stirnimann, Schweiz. 21. 8. - 11. 9. 2005.

Adr.: Sankt Peders Stræde 2, 1453 København K.

Rosenborg Slot:

Kroningstæpper, Efterårsferien.

Adr.: Øster Voldgade 4A, 1350 København K

Tøjhusmuseet:

Rødkjoler - fra den hvervede hærs tid. Til 19. august 2007.

Adr.: Frederiksholms Kanal 29, 1220 København K

Kunsthandel Nina J:

Bl.a. Anette Ørum, vævning. 3. 9. - 24. 9. 2005.

Adr.: Gothersgade 107, 1123 København K

Haandarbejdets Fremme Galleri:

Huse i korssting. Til 5.11. 2005.

Korssting til jul. 11.11. - 23.12. 2005.

Haandarbejdets Fremmes broderimodeller. Til 23. 12. 2005.

Adr.: Nyhavn 31C, i gården, 1051 København K

Dunkers Kulturhus:

På modet. Ny svensk klæddesign. Til 13. 11. 2005.

Adr.: Kungsgatan 11, S-252 21 Helsingborg

Klostret i Ystad:

Dräktmässa. 10. 9. - 11. 9. 2005.

Adr.: St. Petri Kyrkoplan, S-271 80 Ystad

Kulturen, Lund:

Underbart, Underkläder formar kroppen 1750 - 2005. Til 30. 12. 2005.

Adr.: Tegnérplatsen, S-221 04 Lund

TENENs kalender udarbejdes på grundlag af arrangementer i *KultuNaut* – Den Elektroniske Kulturkalender. Yderligere oplysninger samt illustrationer modtages gerne direkte fra arrangører og deltagere. Deadline for korte meddelelser er ca. to uger før bladet udkommer. Send oplysningerne til Vibeke Ervø, som koordinerer listen.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>hverv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@detail.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Gærdet 12 3460 Birkerød	45 81 15 97 <i>vdbloom@tiscali.dk</i>	næstformand
Bent Bille	Langgade 44, Flemløse 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>familien.bille@get2net.dk</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@privat.dk</i>	sekretær + redaktion
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl3450@spymac.com</i>	redaktion
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@tdcadsl.dk</i>	bestyrelse
Flemming Lundholm	Ravningvej 10, Ravning, 6760 Ribe	75 43 77 06 <i>beiderwand@tele2adsl.dk</i>	bestyrelse
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5, 2300 København S	23 37 19 59 <i>Anni.bloch@tiscali.dk</i>	suppleant
Anni Mejdahl	Nibsbjergvej 10 7500 Holstebro	97 42 37 86	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th 2500 Valby	36 30 61 50	suppleant
Lucie Borgsmidt- Hansen	Broholms Allé 28 2920 Charlottenlund	39 64 31 85	revisor
Susanne Nielsen	Sasserød 16 5462 Morud	64 83 11 26 <i>sasserod.16@nielsen.mail.dk</i>	korrektur, forklæder
Vibeke Ervø	Åfløjen 4, 2. tv 2700 Brønshøj	44 85 18 44 <i>ervo@mail.dk</i>	kalender
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl3450@spymac.com</i>	redaktion

Sammen med sidste nummer
af bladet TENEN blev der udsendt girokort
til medlemskontingent for 2005/06.

Nu har du vel husket at betale ?

SKOVSEKONER

På min væg hænger et billede af tre kvinder i Skovserdragter. Den ældste er min oldemor, Ane Svendsen.

Hun blev født i en fiskerfamilie i Skovshoved allersidst i 1830-erne. Fra hun var ganske ung vandrede hun til København og solgte de fisk som den mandlige del af familien havde fanget. Hun gik rundt i byen – havde bestemte gader hun gik i. På et tidspunkt blev det påbudt at alle skovserkonerne skulle have en fast stodeplads på Gl. Strand, og oldemor, som nu var blevet gammel, holdt op med at tage sine ture til København. Hun døde da jeg var et halvt år gammel i 1937.

Hendes to døtre ses på billedet. Den ene af dem, Johanne, som er min farmor, overtog arbejdet og fik en fast plads på "Stranden". Her sad hun i sol, regn og blæst til hun døde som 72-årig i 1949, afbrudt af nogle år hvor hun blev gift med en håndværker, flyttede til København og fik to børn – det ene var min far. Manden døde meget tidligt, og alene med to små børn måtte hun klare sig selv og indtog igen sin plads blandt fiskerkonerne på Gl. Strand.

Annlise Bille